

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Ukrajinci v Česku: časy se mění?

Dušan Drbohlav
Markéta Seidlová

www.geomigrace.cz

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Podpořeno projektem International Visegrad Fund:
„Ukraine’s migration monitoring: forced and labour mobility
(2015-2016)“

Geomigrace (Česko)
Centre for Eastern Studies (Polsko)
Slovak Foreign Policy Association (Slovensko)
Europe without Barriers (Ukrajina)

Komparativní dimenze výzkumu

www.geomigrace.cz

Struktura prezentace

1. Migrace a Česko
2. Ukrajinská migrace do Česka – historie a současnost
3. Vlastní výzkum
  - Metodologie
  - Hlavní výsledky

Historie mezinárodních migrací v Česku

Klíčový prvek: Sametová revoluce v roce 1989

Před rokem 1989:

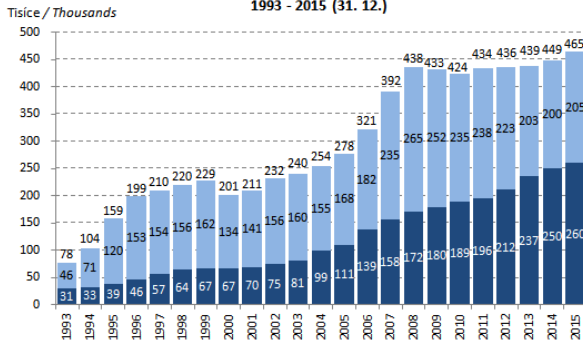
- „Železná opona“ – bez migrační politiky, téměř žádní imigranti
- 37 177 cizinců v roce 1985 (0,36% obyvatel)
- Významná emigrace

Po roce 1989:

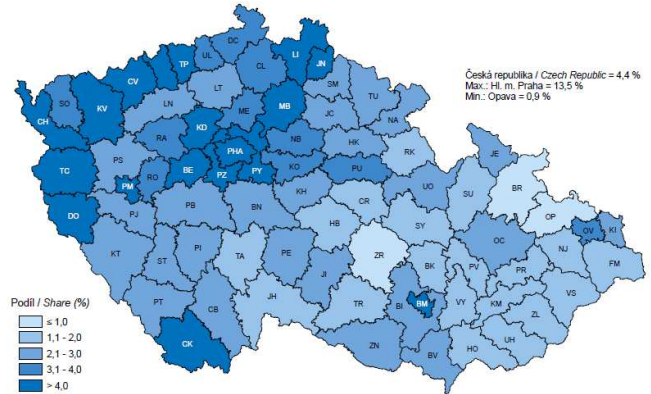
- Rozpad Československa na dva samostatné státy – 1993, NATO – 1999, EU – 2004, Schengen – 2007 = změna v migračních tocích
- Nejprve tranzitní země pro migranty směřující dále do západní Evropy, posléze imigrační země (s kladným migračním saldem)
- Rychlost ekonomické a politické transformace, specifické migrační politiky (nebo ne-politiky), dobrá výkonnost české ekonomiky, poptávka po pracovní síle = *pull* faktory pro imigranty

Kontext – současná situace

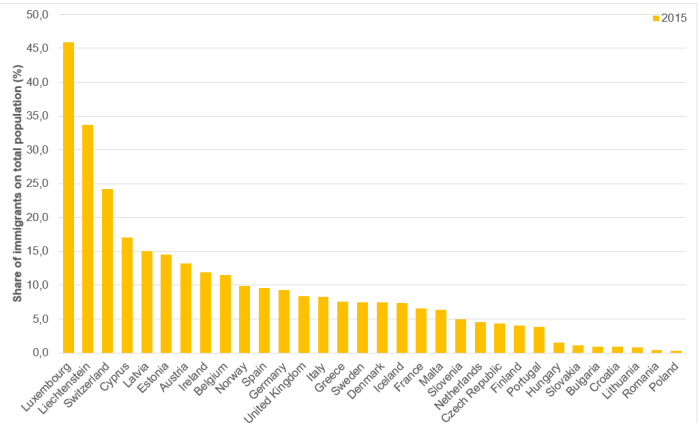
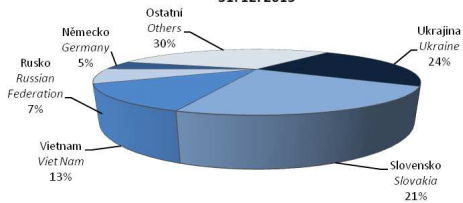
VÝVOJ POČTU CIZINCŮ V ČR PODLE TYPU POBYTU
TREND IN THE NUMBER OF FOREIGNERS IN THE CR BY TYPE OF RESIDENCE
1993 - 2015 (31. 12.)

PODÍL CIZINCŮ NA OBYVATELSTVU ČR K 31. 12. 2015
SHARE OF FOREIGNERS IN THE POPULATION OF THE CR; 31 DECEMBER 2015

NEJČASTĚJŠÍ STÁTNÍ OBČANSTVÍ CIZINCŮ S POBYTEM
NA 12 MĚSÍCŮ A VÍCE V ČR
THE MOST FREQUENT CITIZENSHIPS OF FOREIGNERS WITH RESIDENCE
FOR 12+ MONTHS IN THE CR
31. 12. 2015

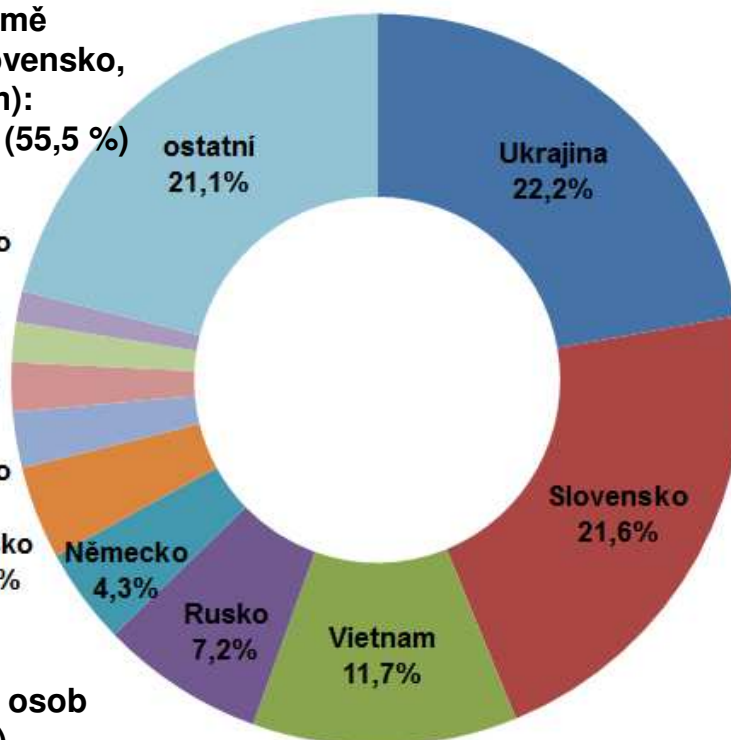

Složení populace imigrantů (k 31. 12. 2016)

**Top 3 země
(Ukrajina, Slovensko,
Vietnam):
275 576 osob (55,5 %)**

**Mongolsko
1,4%**
**Spojené státy
1,8%**
**Rumunsko
2,2%**
**Bulharsko
2,5%**
**Polsko
4,1%**

**N = 496 413 osob
(43,6 % žen)**

Ukrajinci v Česku

Historie

- Tradičně blízký vztah vzhledem k historii sounáležení – alespoň částečnému – ke stejnému „státu“ (19. století – rakousko-uherská monarchie, Československo v období mezi 1. a 2. světovou válkou)
- před 2. světovou válkou cca 6 tis. ukrajinských migrantů v Československu (armádní personál a politici, představitelé inteligence, úředníci, studenti, ale i chudí lidé, většinou rolníci); mnoho asociací; jejich integrace do společnosti byla podporovaná československou vládou

Po 2. světové válce

- Ukrajina součástí Sovětského svazu
- Další emigrace Ukrajinců z ČSSR do Německa X vězení v Sovětském svazu pro ty, kteří zůstali v ČSSR
- Všechny ukrajinské instituce (a sdružení) v ČSSR byly uzavřeny
- Bez imigrace z Ukrajiny (stejně jako z jiných zemí) do Československa mezi roky 1948 až 1989

Ukrajinci v Česku

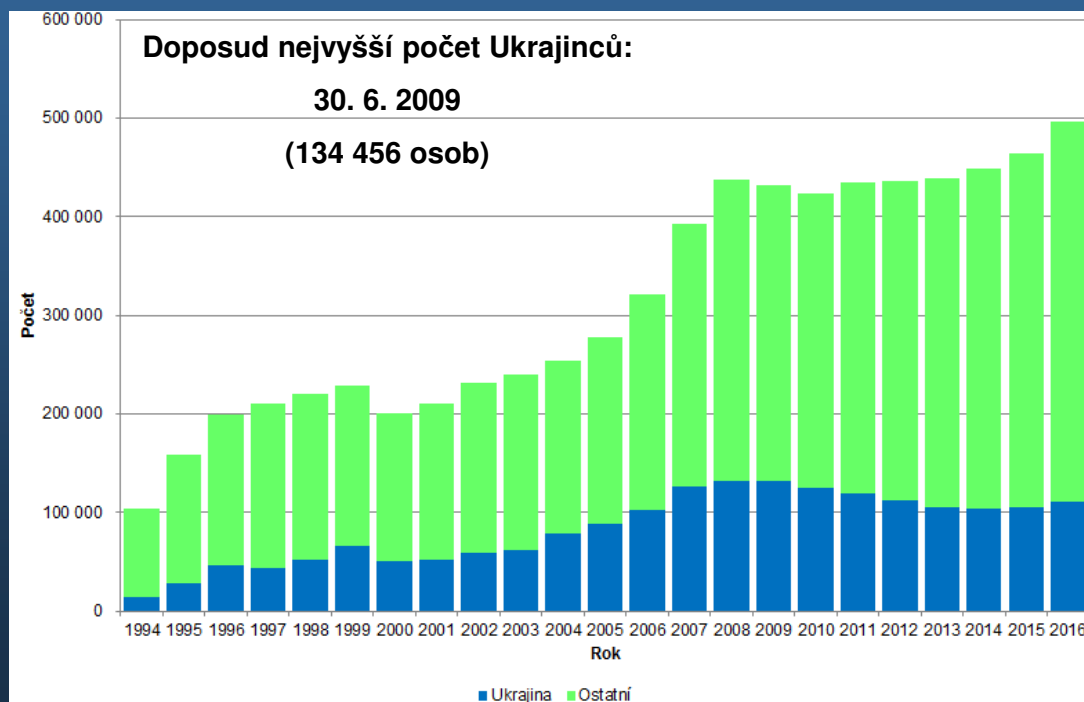
Současná situace

- Většina ukrajinských migrantů přichází především z ekonomických důvodů
- Většinou zaměstnání ve stavebnictví, ve vybraných průmyslových odvětvích, službách či v zemědělství, převážně na nekvalifikovaných, manuálních, málo placených, tzv. „3D“ (*demanding, dirty and dangerous* – náročná, špinavá a nebezpečná) pracovních místech

31. 12. 2016		Počet			Podíl (%)		
Občanství	Druh pobytu	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
Ukrajina	Přechodný	16 520	12 516	29 036	56,9	43,1	26,3
	Trvalý	41 607	39 602	81 209	51,2	48,8	73,7
	Celkem	58 127	52 118	110 245	52,7	47,3	100,0

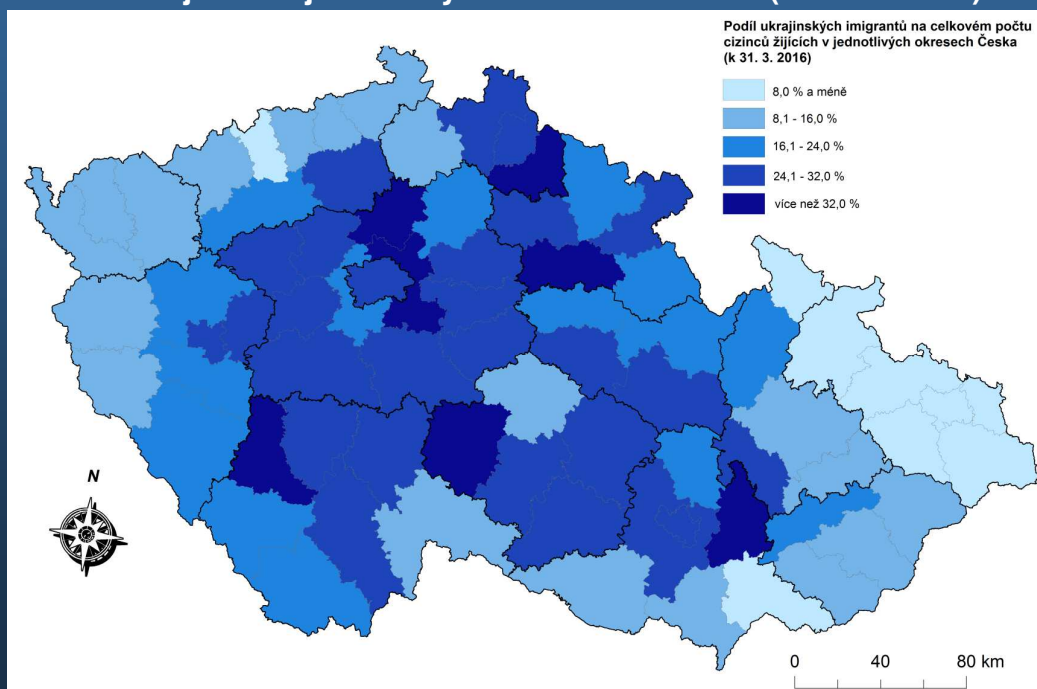
Ukrajinci v Česku

Cizinci žijící v Česku – Ukrajinci versus ostatní (1994 – 2016)

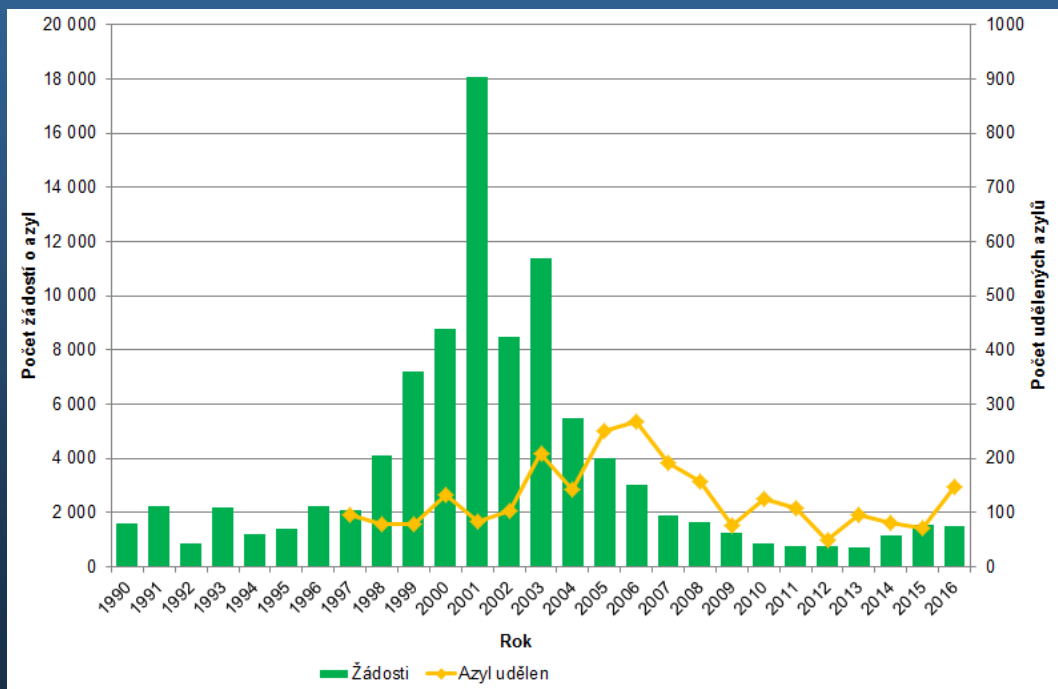
Ukrajinci v Česku

Podíl ukrajinských imigrantů na celkovém počtu cizinců žijících v jednotlivých okresech Česka (k 31. 3. 2016)

Žadatelé o azyl v Česku

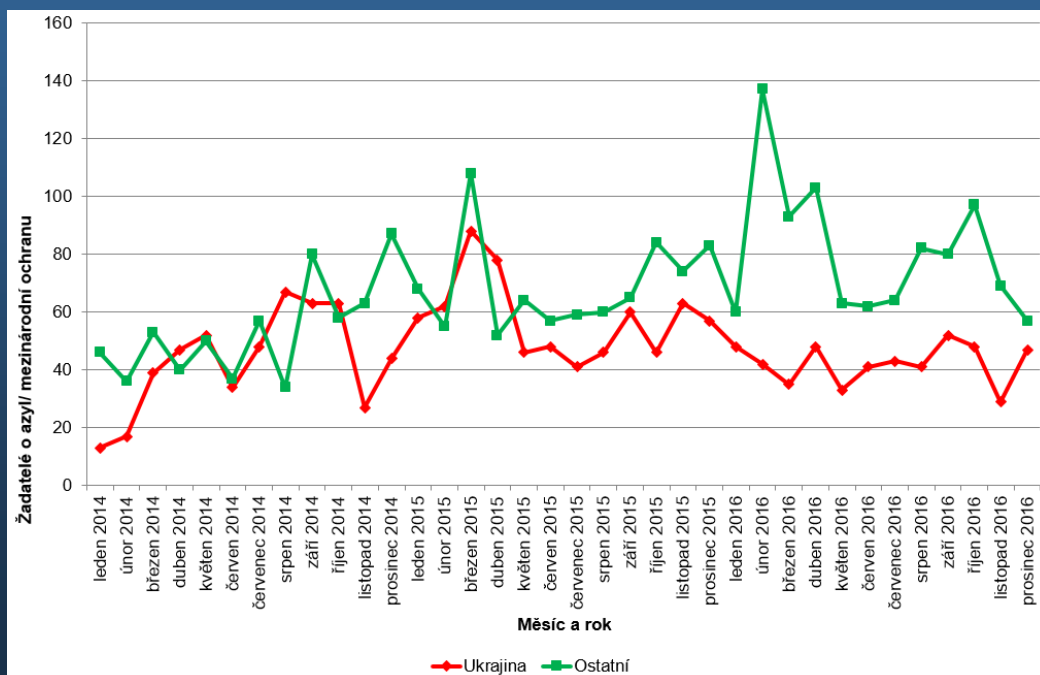
- Celkový počet žádostí o mezinárodní ochranu (1997-2016): 84 678
- Azyl udělen (1997-2016): 2 542 (tj. 3,01 %)

Zdroj dat: ČSÚ, 2017; MV ČR, 2017

Žadatelé o azyl v Česku

Žadatelé o azyl (podané žádosti o azyl) v Česku, Ukrajinci versus ostatní (leden 2014 – prosinec 2016)

Zdroj: MVČR, 2017

Žadatelé o azyl z Ukrajiny

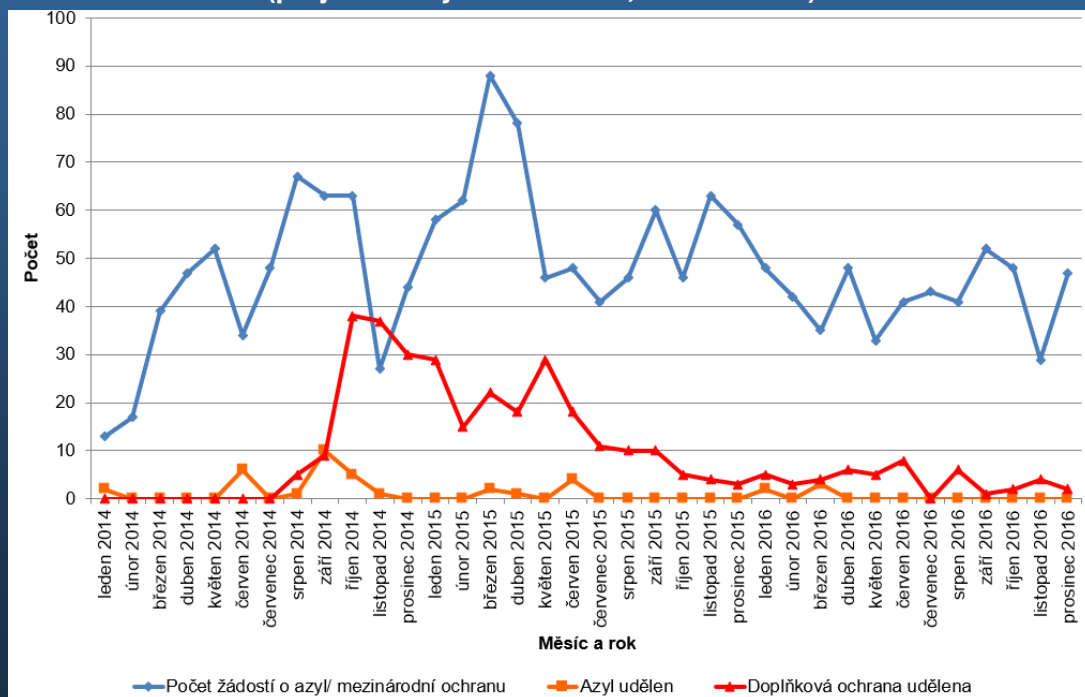
Počty udělených azylů a doplňkových ochran Ukrajincům v Česku (2005 – 2016)

Občanství: Ukrajina		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Žádosti o mezinárodní ochranu		987	571	293	321	203	115	152	174	146	515	693	507
Azyl udělen	počet	9	31	19	17	9	11	9	7	9	25	7	5
	%	0,9	5,4	6,5	5,3	4,4	9,6	5,9	4,0	6,2	4,9	1,0	1,0
Doplňková ochrana udělena	počet	N.A.	0	2	3	0	4	4	3	0	119	174	46
	%	N.A.	0,0	0,7	0,9	0,0	3,5	2,6	1,7	0,0	23,1	25,1	9,1

Zdroj: MVČR, 2017

Žadatelé o azyl z Ukrajiny

Počty udělených azylů a doplňkových ochran Ukrajincům v Česku (po jednotlivých měsících; 2014 – 2016)

Zdroj: MVČR, 2017

Žádosti Ukrajinců o víza

Žádosti o dlouhodobé vízum nebo o povolení k dlouhodobému pobytu na české ambasádě na Ukrajině (2007-2015)

Dlouhodobá víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu na české ambasádě na Ukrajině							
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2014	2015
Žádosti							
Počet	26 511	19 986	11 783	3 837	3 172	3 229	3 862
Vydáno							
Počet	23 839	12 157	4 851	2 174	1 157	2 087	3 019
Podíl (%)	89,9	60,8	41,2	56,7	36,5	64,6	78,2

Zdroj: Trlifajová, 2012; MV ČR, 2016

Žádosti o krátkodobá víza

Žádosti o krátkodobá víza do Česka (2008 – 2015)

Krátkodobá víza									
Rok/ Občanství	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Ukrajina									
Počet žádostí	103 542	91 175	113 830	104 708	74 742	79 426	59 886	67 tis.	
Vydáno	počet	98 233	87 331	110 019	102 280	73 903	78 302	58 040	61 tis.
	podíl (%)	94,9	95,8	96,7	97,7	98,9	98,6	96,9	91,0
Rusko									
Počet žádostí	297 779	217 288	271 353	340 989	383 483	423 466	326 011	207 tis.	
Vydáno	počet	294 171	214 469	267 344	338 120	380 903	422 415	325 805	205 tis.
	podíl (%)	98,8	98,7	98,5	99,2	99,3	99,8	99,9	99,0
Celkem (všechny země světa)									
Počet žádostí	568 111	457 261	533 687	570 449	592 202	639 579	519 825	423 tis.	
Vydáno	počet	543 803	440 102	514 730	553 465	581 137	629 432	509 110	410 tis.
	podíl (%)	95,7	96,2	96,4	97,0	98,1	98,4	97,9	96,9

Zdroj: MVČR, 2016

Hlavní výzkumné okruhy a otázky

- Současná migrace Ukrajinců do Česka a její možné proměny (nové migrační vzorce) díky válečnému konfliktu ve východní části Ukrajiny a v souvislosti s ruskou anexí Krymu
- Migrační „push a pull“ faktory;
- nová realita a nové podmíněnosti ukrajinské migrace do Česka;
- změny trendů (struktury toků – muži versus ženy, trvalá versus dočasná migrace, legální versus neoprávněné pohyby a aktivity; motivace, migrační strategie, etc.);
- možné související změny na trhu práce;
- žadatelé o mezinárodní ochranu, uprchlíci;
- formy integrace.
- Možná doporučení pro úpravu migrační/integrační politiky a praxe (pro jednotlivé země – Česko a Ukrajinu, pro země V4 i pro celou EU.

Metodologie a metodika

Výzkumný nástroj – semistrukturovaná interview

Metodologie a metodika

Kontaktovány dvě rozdílné skupiny

A) 15 českých odborníků na migraci – zástupci vládního sektoru (3), nevládního sektoru (5), akademické obce (4), mezivládních a mezinárodních organizací (1), odborů (1) a podnikatelské sféry (1).

Metodologie a metodika

B) 20 ukrajinských migrantů.

Kritéria nutná k možnosti vstoupit do výběru:

Dospělý migrant (pouze jeden zástupce jedné rodiny) s legálním či neoprávněným statutem (k pobytu a/či práci), migrující do Česka po začátku konfliktu (březen/duben 2014) z území celé Ukrajiny.

Výběr pomocí metody sněhové koule

Prvotní kontakt s migranty zprostředkován pomocí osobních vazeb, několika již v Praze dříve usedlých ukrajinských migrantů a několika vybraných nevládních organizací.

Metodologie a metodika

Skupina respondentů-migrantů:

- Průměrný věk 29,7 let,
- Muži dominují nad ženami (13 versus 7),
- Polovina respondentů byli svobodní (9), polovina ženatí/vdané (9),
- Průměrná délka pobytu v Česku představovala 12 měsíců (nejdelší byl 19 měsíců a nejkratší 1 měsíc),
- Více než polovina respondentů měla vysokoškolské vzdělání (12), čtvrtina měla středoškolské vzdělání (6) (nicméně další 3 nyní studovali vysokou školu)
- Více než polovina přišla z Doněcké oblasti či města Doněck (12), další nejpočetnější skupina byla z Luhanska (3) a 2 respondenti pocházeli ze Lvova.

Metodologie a metodika

Výzkum prováděli členové výzkumného týmu Geomigrace,

většinou v prostorách Přírodovědecké fakulty UK,
Albertov 6,

v období ledna a února 2016.

Hlavní výsledné poznatky

Nejdůležitější zjištění ...

Odborníci obvykle nabízejí více systematicky tříděné reakce a „širší“ vidění dané reality ...

Migranti přinášejí jejich „niternější“, často emočně laděný pohled, osobní příběh ... .

Hlavní výsledné poznatky

Jak ruská anexe Krymu a konflikt ve východní části Ukrajiny ovlivnil migrační vzorce Ukrajinců, zejména ve vztahu k Česku?
Jestliže došlo ke změnám – tak jakým?

Migrační trasy a strategie

- Migrace z Ukrajiny do Česka se příliš nezměnila – ať již jde o žadatele o azyl, uprchlíky nebo klasickou pracovní či rodinnou migraci.

... Nicméně jsou zde určité důležité změny v migračních strategiích a struktuře toků:

- Je téměř nemožné zaregistrovat se k interview (za účelem podání žádosti o vízum) na české ambasádě/konzulátu na Ukrajině skrze systém Visapoint. ▶ ▶ ▶ Mnoho Ukrajinců žádá přes polskou ambasádu/konzulát a potom cestuje do Česka ... tzv. nová „**Polská cesta**“

Hlavní výsledné poznatky

Jak ruská anexe Krymu a konflikt ve východní části Ukrajiny ovlivnili migrační vzorce Ukrajinců, zejména ve vztahu k Česku? Jestliže došlo ke změnám – tak jakým?

Migrační trasy a strategie

- *“je nutné kontaktovat nějaké zprostředkovatele, kteří vědí, jak se jde dostat do elektronického systému Visapointu! Bylo to pro mě opravdu velmi podivné (5). Ijiž vím, že je mnohem jednodušší využít polský konzulát [\[B5\]](#) ...*
- *“přišel jsme s polským vízem, čekal jsem tři měsíce a zaplatil za to v přepočtu 3 500 korun. Za česká víza byl dal 25 000 korun”[\[B4\]](#).*

Hlavní výsledné poznatky

Jak ruská anexe Krymu a konflikt ve východní části Ukrajiny ovlivnil migrační vzorce Ukrajinců, zejména ve vztahu k Česku? Jestliže došlo ke změnám – tak jakým?

Migrační trasy a strategie

“...určitě, máme teď více migrantů přicházejících z regionů zasažených boji”[\[A15\]](#)

„...před tím Ukrajinci ze západních částí Ukrajiny migrovali do Česka, dnes migrují i ti z východu Ukrajiny.”[\[A5\]](#)

Hlavní výsledné poznatky

Jak ruská anexe Krymu a konflikt ve východní části Ukrajiny ovlivnil migrační vzorce Ukrajinců, zejména ve vztahu k Česku? Jestliže došlo ke změnám – tak jakým?

Migrační trasy a strategie

- **Větší počty hlavně mladých lidí, studentů a rodinných příslušníků těch, co již dříve migrovali do Česka, se dávají do pohybu z Ukrajiny:**
  - **“Studium v Česku je zdarma, tedy to byl pro nás také silný „pull“ faktor”**[\[B10\]](#).
- **Kromě využití viz spjatých s prací – dlouhodobá víza a zaměstnanecké karty také krátkodobá turistická víza a azylový status, resp. mezinárodní ochranu jsou často využívány ...**
- **“většina migrantů preferuje získat status „strpění“, protože pak nejsou žádné limity z hlediska vstupu na český trh práce”** [\[A3\]](#)

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace?

Cílové země a migrační motivace

- **Zdá se, že je zde několik hlavních motivů stojících za současnou ukrajinskou migrací – ať již jde o nebezpečí samotného válečného konfliktu jako takového (který skutečně ohrožuje lidské životy) nebo špatná či dokonce díky konfliktu ještě zhoršující se socioekonomická situace vedoucí do neutěšené nízké životní úrovně obyvatelstva Ukrajiny; ... velmi často tyto faktory působí současně jako velmi silný pull faktor.**
- **“Jsem rozvedený a má přítelkyně zemřela při střelbě v Luhanském regionu. Také jsme tam ztratil svoji živnost, měl jsem tam autodílnu a ta byla zničena a posléze konfiskována separatisty. Ztratil jsem vše, co jsem měl během několika měsíců – přítelkyni, auto, dům, půdu a veškeré zázemí pro podnikání”**[\[B17\]](#).
- **“Není tam dostatek práce, hlavně na západě, proto lidé odcházejí ze země. Nejhorší věcí je korupce, a ta je všude. Zním spoustu zkorumpovaných lidí. To bude dlouho trvat, než se to změní. Pokud budeme mít proruskou vládu (v Doněcku), bude to špatné. Byl jsem v Rusku a život je tam nutný a to samé bude s námi”**[\[B8\]](#).
- **“Přišel jsem do Česka protože mi platili více; jako sestra jsem měla 1 000 hřiven měsíčně. Navíc můj manžel již v Česku byl 5 let. Chtěla jsem jít za ním”**[\[B20\]](#).

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace? Cílové země a migrační motivace

- ... “žádná revoluce se na Ukrajině zatím neodehrála, stalo se pouze to, že jedna nomenklatura (oligarchická skupina) byla vyměněna za druhou”[\[A9\]](#).
- “Zdá se, že oni (Ukrajinci) rezignovali, říkajíce – je to o nás, bez nás, ... země jim byla vždy někým ukradena, takže nějak tak pasivně čekají, kdy se to zase nyní stane”[\[A11\]](#).

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace? Cílové země a migrační motivace

Existuje jeden zvláštní motiv, který vyvolává migraci, především u mužů, a tím je snaha uniknout vojenské službě.

- “Ukrajina potřebuje verbovat vojáky ... já ale nechci bojovat proti vlastním lidem. Když odmítneš vojenskou službu, můžeš jít do vězení až na 2 roky, tedy proto raději odejdu ze země”[\[B4\]](#).

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace?
Cílové země a migrační motivace

Pull faktory na straně Česka

Co jsou pull faktory přitahující Ukrajince do Česka - sociální sítě, napojení na již v Česku usazené rodinné členy či blízké přátele nebo minulé zaměstnavatele – to všichni nabízejí pomoc a činí migraci/integraci, přinejmenším v jejím počátku jednodušší, levnější a méně stresující...

“Již jsem v Česku pracoval v roce 1999 a 2000 v zemědělství a stavebnictví. Hlavní důvod, proč jsem teď přijel je rodina – moje žena v Česku pracuje již 7 let, přijel jsem sem zachránit naše manželství, odcizovali jsme se”[\[B9\]](#)

Podobnost jazyků, společná slovanská kultura a osobní zkušenost z předešlých návštěv země... V této perspektivě není ukrajinská migrace do Česka vůbec náhodná.

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace?
Cílové země a migrační motivace

Migrace „krok za krokem“

“Migroval jsme z Doněcka s moji ženou a dítětem do Kyjeva, kde jsem nadále pracoval ... měl jsem pětileté schengenské vízum a začal jsem hledat zaměstnání v Česku nebo Německu. Mám perfektní angličtinu, proto komunikace s mým budoucím zaměstnavatelem proběhla úplně bez problémů”[\[B16\]](#).

Hlavní výsledné poznatky

Jaké jsou hlavní motivy migrace?
Cílové země a migrační motivace

Dvě Ukrajiny

Existuje velký rozdíl mezi západem a východem Ukrajiny ...

“... the current discord in Ukraine is rooted in the political divisions that have frequently characterised the post-communist countries. In Ukraine, owing to a history of divergent socio-economic development in the various regions, these divisions are strongly regional. The dichotomic socio-economic framework reflects not only ethnic and religious differences but also such factors as urbanisation, economic development, and even natural elements. The resulting political divide in Ukraine may be traced to the dichotomy of its national identity. The dividing line is between east and west, urban and rural, and Russian-speaking and Ukrainian-speaking Ukraine“. ... (Karácsonyi et al. 2014, 99).

- *„když jsem mluvil s lidmi ze západní Ukrajiny, tak zmiňovali toto: “My jsem ze západu země, ... jsme prostě takoví, chováme se nějak a ... oni (to z východní části) žijí tam a jejich způsob myšlení je úplně jiný”[A12].*

Hlavní výsledné poznatky

Jak žijí Ukrajinci v Česku? Jaká je jejich pozice na českém trhu práce, v české společnosti?

Od cirkulace k usazení?

- *... “Mnoho zaměstnavatelů hledá zaměstnance a nejsou schopni sladit svoje požadavky s místní/regionální, národní nabídkou pracovních sil ... tedy je zde poměrně velký tlak na ustavení koridoru skrze nějž by Ukrajinci měli snadnější cestu na český trh práce”[A13].*

Českomoravská konfederace odborových svazů: *“je silně proti nechat málo kvalifikované pracovníky vstoupit na český trh práce ... nechceme zde žádný sociální „dumping”[A6].*

V čase významně narůstá počet Ukrajinců s trvalým pobytem oproti poklesu těch, co vlastní povolení k dlouhodobému pobytu! ... Daný válečný konflikt patrně tento trend ještě posílil ... váže se to na pokračující sjednocování rodin (viz výše):

- *“Již tady žiji s manželem a švagrovou – přijela jsem za nimi”[B20].*

Hlavní výsledné poznatky

Jak žijí Ukrajinci v Česku? Jaká je jejich pozice na českém trhu práce, v české společnosti?

Význam sociálních sítí

Je zde podpůrná role, již hrají dříve usazení rodinní příslušníci, kteří často významně pomáhají migrantům v jejich integraci do české společnosti. Většina z našich respondentů získala dobrou práci, úspěšně se integrovala do trhu práce. Na druhé straně, protože respondenti přišli do Česka teprve nedávno, jejich život je stále více závislý na dalších již více integrovaných rodinných příslušnících nebo spolupracovnících či spolužácích (v případě studentů). Společenské vazby na majoritní populaci jsou stále spíše velmi omezené.

Hlavní výsledné poznatky

Jak žijí Ukrajinci v Česku? Jaká je jejich pozice na českém trhu práce, v české společnosti?

Role internetu, klientských služeb a komunikace v češtině

“... Začal jsem hledat práci a dělal jsem to přes internet – našel jsem si pět nebo šest dobrých webových stránek “prace.cz”, “jobs.cz”, ... a taky mi někdo řekl o té, která je dobrá pro všechny, co umí anglicky “expat.cz” a našel jsem si tam práci ... řekli mi - OK, přijed’ ... tak jsem přijel na interview, řekl jsem jim – tak jsem tady z Ukrajiny, mám takováto víza na dva roky ... oni řekli, to není žádný problém pro mě zaměstnat když mám legální pobyt a tedy můžu nastoupit ...”[\[B3\]](#).

“Pracuji pro klienta (našel jsme si ho na Ukrajině), on mi zařídil víza a nyní mu platím měsíčně vždy z mé výplaty”[\[B5\]](#).

- “V roce 2000, když jsem ještě nerozuměl dobře česky, tak to bylo špatné, ... lidé si stěžovali ... nyní, je to OK, znám jazyk mnohem lépe a nemám žádné problémy ...”[\[B4\]](#).

závěr

Výzkum přinesl nové konkrétní informace z hlediska poznání a porozumění ukrajinské migrace v nové situaci válečného konfliktu s Ruskem - viz výše.

V širších konceptuálních/teoretických rámcích (podpořeno také komparativní výzkumnou perspektivou – Česko, Polsko, Slovensko) se potvrdilo že:

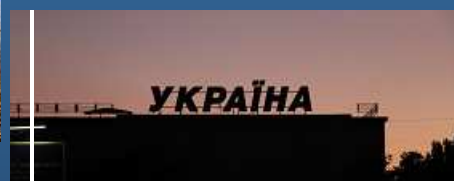
1) Polarita mezi tzv. „vynucenou“ a „dobrovolnou“ migrací má formu kontinuálního přechodu mezi danými „póly“. Je mnohdy složité určit „jednoznačnost“ – tedy doposud časté jasné označování migrace za „buď anebo fenomén“ ve vztahu k dobrovolnosti a nucenosti ztrácí do jisté míry své opodstatnění.

2) Prokázala se jednoznačná vazba mezi „vynucenou migrací“ (při všech omezeních tohoto pojmu – viz výše) a sociálními sítěmi migrantů (viz též zkušenost se současnou uprchlickou krizí). Toto bylo zatím zkoumáno, dokumentováno a prokázáno zejména spíše na klasické pracovní migraci.

Univerzita Karlova Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Děkujeme za pozornost!

drbohlav@natur.cuni.cz

marketa@seidlova.eu